

In gesprek met Keetie Sluyterman

‘We kunnen geen recepten geven, maar we kunnen wel patronen laten zien.’

‘Ondernemen in sigaren’. Dat is de titel van je dissertatie. Een hele mooie titel. Mijn vraag is hoe kwam je daaraan, of liever gezegd, hoe kwam je aan het onderwerp?

Het onderwerp is gegroeid, want aanvankelijk was ik in Leiden bezig met een onderzoek naar de werkloosheid in de jaren dertig van de twintigste eeuw. Dat was een project van Hille de Vries, hoogleraar economische geschiedenis in Leiden. Toen ik daaraan werkte, ontdekte ik dat er in de sigarenindustrie in de jaren dertig een wet was aangenomen die voortgaande mechanisatie van de sigarenproductie verbood ter wille van de werkgelegenheid. Dit was een heel unieke wet, die alleen in de sigarenindustrie had bestaan. Geïntregeerd door die wet kreeg ik belangstelling voor de sigarenindustrie. Omdat er veel sigarenfabrieken in het zuiden des lands hebben bestaan, nam ik contact op met de Tilburgse hoogleraar Harry van den Eerenbeemt om hem te vragen of hij dat onderwerp als promotor wilde begeleiden en of hij misschien contacten kon leggen met de sigarenfabrikanten. Hij vond het thema van de werkloosheid in de sigarenindustrie te beperkt en adviseerde mij een studie van de hele branche te maken. Daar heb ik toen over nagedacht. Uiteindelijk heb ik het onderwerp verbreed. Ik heb er niet echt een sectorgeschiedenis van gemaakt, maar wel een ondernemersgeschiedenis.

Je was er al eigenlijk mee begonnen tijdens je doctoraal?

Nee, tijdens mijn studie ben ik met andere onderwerpen bezig geweest, waaronder discriminatie en de goudmijnen in Zuid-Afrika. Na mijn afstuderen vroeg Dik van Arkel, hoogleraar sociale geschiedenis in Leiden, of ik gedurende een jaar zijn assistent wilde worden, wat ik met veel plezier gedaan heb. Daarna kwam er bij economische geschiedenis een positie voor wetenschappelijk medewerker beschikbaar. Ik heb toen op de helft van die baan gesolliciteerd en ook gekregen.

Je werd natuurlijk al snel geconfronteerd met het gebruik van economische theorieën. Werd dat in de opleiding verzorgd of moest je dat later gaan bijspijkeren?

Het gebruik van theorieën was in Leiden al duidelijk ingevoerd. Van Arkel werkte met allerlei sociale theorieën en Peter Klein met economische theorieën, waaronder de theorieën van Schumpeter. Niet dat al die theorieën gedoceerd werden, maar we werden wel aangemoedigd om onderzoek vanuit een bepaalde theorie te verrichten. Ook aan het formuleren van een vraagstelling en hypotheses werd duidelijk aandacht besteed. Wij moesten nog twee afstudeerscripties schrijven. Een van de twee had als onderwerp Lenins theorie over het imperialisme als hoogste stadium van het kapitalisme. Wij hebben onderzocht in hoeverre de producten van Nederlands-Indië ook werden gemonopoliseerd door de Nederlandse industrie, wat niet het geval bleek te zijn. Dit was onderzoek geïnspireerd op een theorie, ook een beetje links, zoals dat in die tijd betaamde.

Ja, er zijn meer collega's die deze jeugdzonde naar voren hebben gebracht.

Ik denk dat ik ook in die tijd toch al enigszins kritisch was, gezien ook de uitkomst van dit onderzoek. Maar zeker, Marxisme was toen in theorie heel erg invloedrijk.

256

Terug naar je eigen werk. We hebben het al even over de bedrijfsgeschiedenis gehad. Is het in het geval van jouw proefschrift ook mogelijk te spreken van een bedrijfstakgeschiedenis, ligt dat niet heel dicht bij elkaar?

Dat is voor mij geen tegenstelling. Ik zou bedrijfsgeschiedenis willen definiëren als de bestudering van het verleden vanuit het perspectief van de bedrijven. Dat kan één bedrijf zijn, de bedrijfstak, de ondernemers, de relatie van het bedrijf met de arbeiders, of de relatie van het bedrijf met de overheid. Dus al die facetten zou ik onder de bedrijfsgeschiedenis willen rekenen.

Tussen je promotie en je hoogleraarbenoeming ligt een hele lange periode: 1983-2004. Het ligt voor de hand je te vragen wat je al die tijd deed?

Boeken schrijven! Ik heb in die tussentijd zo'n tien bedrijven onderzocht en beschreven. Mijn carrière is een beetje atypisch. Toen ik in 1974 afstudeerde, kon ik meteen aan de universiteit aan de slag. Ik was echter ook op een leeftijd om kinderen te krijgen. Toen mijn echtgenoot en ik met twee kleine kinderen naar Geldermalsen verhuisden vanwege zijn werk, heb ik mijn baan opgezegd. Wel ben ik toen aan mijn proefschrift gaan werken; gewoon thuis, terwijl ik voor de kinderen zorgde. Toen na vijf jaar het proefschrift

af was, de kinderen wat ouder waren en ik terug wilde naar de universiteit was de situatie totaal veranderd. Inmiddels waren alle posten vergeven. Het was moeilijk om zelfs maar met een klein baantje daar nog tussen te komen. Toen heb ik een aantal jaren tijdelijk baantjes gecombineerd met contractresearch, dus onderzoek in opdracht van bedrijven. Dat was reuze interessant werk, maar dat bood allemaal geen vastigheid. Tot zo'n vijf jaar geleden heb ik op tijdelijke contracten gewerkt; soms zelfs via Randstad.

We komen nu aan een specifieke problematiek, namelijk die van het schrijven van gedenkboeken of het schrijven in opdracht. Dat is het toch eigenlijk waar je al die jaren de meeste tijd aan hebt besteed?

Heel veel, ja. Maar ik heb daarnaast ook het nodige gewone wetenschappelijk werk gedaan, het geven van colleges, het schrijven van artikelen voor tijdschriften, redactiewerk, presentaties voor internationale congressen. Dat laatste heb ik buitengewoon stimulerend gevonden. Specifieke vakthema's die je in Nederland misschien met drie of vier collega's kunt bespreken, kun je op internationale conferenties opeens met zo'n dertig tot veertig wetenschappers bediscussiëren. Met veel animo heb ik begin jaren negentig meegewerkt aan de oprichting van de *European Business History Association* (EBHA) en na de oprichting heb ik met veel plezier enkele jaren in het bestuur gezeten, waarvan twee jaar als president. De EBHA heeft Europese onderzoekers de gelegenheid geboden via gerichte thema's hun nationale onderzoek met elkaar te vergelijken. Volgens mij heeft dat het peil van de beoefening van de bedrijfsgeschiedenis in Nederland, maar ook in andere Europese landen, verhoogd. In ieder geval wordt er tegenwoordig veel meer comparatief onderzoek gedaan.

257

Als ik het allemaal goed zie, is het zo dat in de bedrijfsgeschiedenis natuurlijk het probleem van de vrijheid van de historicus zich snel opdringt. In dit specialisme heb je te maken met opdrachtgevers die zo hun eigen denkbeelden hebben en dat kan nog wel eens botsen. Is dat in jouw geval ook wel eens zo geweest?

Lang niet alle bedrijfsgeschiedenis is natuurlijk geschiedenis in opdracht. Wat betreft de contractresearch heb ik tot nu toe geen conflicten gehad, maar dat gevaar bestaat natuurlijk altijd. Om te voorkomen dat er conflicten ontstaan is het heel belangrijk van tevoren goed met opdrachtgevers af te spreken wat voor een product zij zouden willen hebben en wat jij zou kunnen leveren. Als je werkt vanuit de universiteit of je duidelijk profileert als zijnde 'van de universiteit', dan is het duidelijk dat je een wetenschappelijk verantwoord boek gaat schrijven.

Maar ik kan me voorstellen dat er toch wel eens discussies zijn waarin je het gevoel hebt dat er eigenlijk gevraagd wordt om je aan te passen, of dat je onder druk gezet wordt om je visie wat te veranderen in die richting die wat meer welgevallig is aan de opdrachtgever. Heb je wel eens spijt gehad van afgedwongen concessies?

Nee, de vraag is fout, want die suggereert dat ik concessies heb gedaan. Eigenlijk denk ik dat je daarmee toch de opdrachtgevers onderschat. Zij weten dat ze wetenschappers in huis halen die hun eigen vakverantwoordelijkheid hebben. Iets anders is dat de opdrachtgevers zelf ook een visie kunnen hebben op hun eigen geschiedenis. Ze kunnen zeggen: mijn visie op die ontwikkeling is heel anders, kun jij wel hard maken wat je schrijft? Maar dat is natuurlijk een normaal wetenschappelijk debat dat je ook met collega's voert. Een enkele keer heb ik wel meegemaakt dat opdrachtgevers verzoeken indienen. Ik had bijvoorbeeld een opmerking geciteerd van een ondernemer wiens bedrijf in de jaren dertig verlies leed. Deze ondernemer stelde voor het geld van het pensioenfonds in de onderneming te steken. In de vergadering van commissarissen werd opgemerkt dat dit geen goed voorstel was, want als het bedrijf failliet zou gaan, zou er voor het personeel geen pensioen meer zijn. Daarop antwoordde de betreffende ondernemer dat bij faillissement ook de aandeelhouders gedupeerd zouden zijn. Nu vinden wij dat tegenwoordig niet zo'n sociaal geluid en dus was de vraag: 'Moet die opmerking er echt in?'. Ik vond van wel omdat deze typerend was voor die tijd, maar ik heb toen voorgesteld aan die passage toe te voegen dat een pensioenfonds in die tijd nog niet algemeen vanzelfsprekend was. Daarmee werd de opmerking in een historische context geplaatst.

258

Ik zit te denken aan een ander voorbeeld van een collega van ons, Jochem Bläsing uit Tilburg, die eens een artikel heeft geschreven over welke problemen je ondervindt als bedrijfshistoricus en toen melding maakte van een botsing die er geweest was met zijn opdrachtgever over bepaalde ontwikkelingen in de Tweede Wereldoorlog. Die oorlog ligt natuurlijk altijd heel erg gevoelig.

Ik denk dat de jaren van de Tweede Wereldoorlog tegenwoordig niet meer zo gevoelig liggen. Men verwacht al lang geen heldendaden meer van de ondernemers en hun ondernemingen. Bedrijven die nu een opdracht geven om een wetenschappelijke studie te laten schrijven weten dat de oorlogsperiode ook besproken zal gaan worden. Belangrijk is wel om de geschiedenis van de betreffende bedrijven in de context van die tijd te plaatsen.

Maar met die boeken in opdracht kan je in de positie terechtkomen die je in andere takken van de geschiedenis die zich op een wat verder weg liggend verleden richten, misschien minder makkelijk hebt.

Als je op een archief komt en je wilt materiaal zien dat minder oud is dan twintig jaar of zo, moet je ook allerlei brieven tekenen dat je over nog levende personen niets zult schrijven en dat je de onderzoeksresultaten voor publicatie moet overleggen. Het verschil is niet zo groot als het lijkt, zeker niet als het over de recente geschiedenis gaat.

Maar het is niet zo dat je opmerkingen hebt gekregen van: u spreekt nu wel vanuit heel specifieke, politieke en maatschappelijke opvattingen. Denk je daar ook wel eens over na?

De buitenwereld denkt vaak dat je geen kritiek mag uitoefenen op het bedrijf dat je analyseert. Bij familiebedrijven kwam het wel voor dat familieleden het vervelend vonden als je hun grootvader in een negatief daglicht plaatste. De bedrijven die wij onderzoeken worden vaak door managers geleid en daar zie je bijna de omgekeerde reactie: hoe meer je het vorige management afkraakt, hoe beter. Je moet bijna het vorige management verdedigen en zeggen: 'Nee, dat was helemaal niet zo'n gek beleid, alleen wij weten nu achteraf dat het om die en die reden niet goed heeft uitgepakt. Maar je moet ook de beslissingen van vorige generaties in hun waarde laten. Je hoeft niet te zeggen of het goed of fout was. Je moet wel laten zien wat de overwegingen waren'.

259

Waarom wil een opdrachtgever een gedenkboek, welke motieven zitten daarachter, zin en nut van de geschiedenis?

De motieven zijn gemengd. Ook dat hangt natuurlijk weer van de opdrachtgevers af. Als de aanleiding een jubileum is, dan willen ze iets feestelijks, dat is duidelijk. Het boek mag dan om die reden ook altijd mooi aangekleed worden. Voor de auteur is dat een speciaal genoegen, want in deze boeken krijg je de kans te laten zien dat het gebruik van beeldmateriaal heel functioneel kan zijn in een historisch betoog. Verder bestaat er een vaag idee dat geschiedenis toch wel belangrijk is, net zoals een geheugen belangrijk is.

Leren van het verleden?

Leren van het verleden, jazeker. Niet heel uitgesproken in de zin dat managers hun beleid gaan veranderen zodra zij ons boek hebben gelezen. Het is meer een interesse hoe vorige generaties het bedrijf vorm hebben gegeven. We kunnen geen recepten geven, maar we kunnen wel patronen laten zien. Bepaalde problemen komen steeds terug, maar dat betekent niet dat de oplossing altijd hetzelfde is. De omstandigheden zijn toch altijd net iets anders.

Geschiedenis helpt om hierover te reflecteren. Je merkt ook dat opdrachtgevers het heel boeiend vinden om te zien dat sommige problemen waar ze nu mee worstelen exact hetzelfde zijn als die in het verleden. Ze krijgen heel vaak een *aha-erlebnis*. Ah, er is nog niets veranderd!

En het probleem van de representativiteit van de bedrijfsgeschiedenis speelt dat bij opdrachtgevers ook een rol?

Nou, daar liggen zij natuurlijk niet van wakker.

Maar lig jij er van wakker?

Ja, in zoverre dat wij het in Utrecht belangrijk vinden om contractresearch te doen, maar dat wij het ook heel belangrijk vinden om ons niet te beperken tot de contractresearch. Het is natuurlijk evident dat je voor deze mooie opdrachten een succesvol bedrijf nodig hebt. Je hebt meestal ook een groot bedrijf nodig, want het schrijven van een geschiedenis is arbeidsintensief en daarom duur. Daarmee heb je al een aselechte steekproef. Verder willen de meeste opdrachtgevers een geschiedenis van het individuele bedrijf en niet van de bedrijfstak, hoewel dat niet altijd het geval is. We hebben zowel voor de papierindustrie als voor het handelshuis Hagemeyer een branchestudie mogen maken. Dat is al een bredere aanpak. Tenslotte is het meestal niet de bedoeling van de opdrachtgever dat je de theoretische onderbouwing uitvoerig in het boek toelicht. Je gaat niet beginnen met een theoretische inleiding want dan zijn de meeste lezers al vertrokken. Dat wil overigens niet zeggen dat het niet belangrijk zou zijn om zelf met een duidelijke probleemstelling en een theoretische invalshoek aan het onderzoek te beginnen. De theorie stuurt het onderzoek en geeft structuur aan het verhaal, maar wordt niet als zodanig gepresenteerd. Om al die redenen heb je voor de bestudering van de bedrijfsgeschiedenis in de volle breedte naast contractresearch ook zelfgekozen projecten nodig.

260

Maar je maatschappelijke opvattingen, je politieke denkbeelden, werken die door in wat je uiteindelijk presenteert? Ben je er zelf bewust van waardoor je gedreven wordt? Of probeer je dat willens en wetens juist op de achtergrond te houden?

Je probeert natuurlijk wel je eigen vooroordelen ten eerste voor jezelf te expliciteren en daarna zo min mogelijk in het werk te laten meespelen. Dat zal nooit helemaal lukken, want uiteindelijk ben je als auteur ook tijd- en plaatsgebonden. Daarom is ook ieder boek dat je schrijft uiteindelijk niet 'de geschiedenis' maar jouw interpretatie van die geschiedenis. Zelf ben ik er nooit op uit om te beoordelen of mensen het goed of fout hebben gedaan. Ik probeer te kijken en te analyseren wat ze hebben gedaan, waarom en wat

daarvan weer de resultaten waren. Sommige lezers zullen wellicht concluderen: 'dat was een slecht bedrijf' en een ander zal misschien zeggen: 'nee, ik vind het heel goed wat ze deden'. Dat oordeel probeer ik toch iets meer bij de lezer te leggen.

Daarin verschilt dus de bedrijfsgeschiedenis ook niet zo echt veel van andere takken van de geschiedwetenschap.

Inderdaad, het verschilt qua onderwerp en qua invalshoek, maar niet qua methode. Je start vanuit het bedrijfsleven, maar daarna ben je natuurlijk precies zo bezig als andere economisch-historici die vanuit hun optiek beginnen.

We hebben het tot nu toe uitvoerig gehad over gedenkboeken en de problematiek die daaraan hangt. Je durft, want het blijft in je oeuvre niet alleen bij gedenkboeken. Je hebt ook, wat ik dan noem, een synthese gepubliceerd, namelijk 'Kerende kansen'.⁴³ Ik noem dit een synthese, want het is natuurlijk een eindeloze verzameling van literatuur.

Het bijeenbrengen van de bestaande literatuur was inderdaad de bedoeling. Je zou het boek een opmaat voor het BINT-project kunnen noemen: het bij elkaar zetten wat we allemaal al weten, zodat we nu ook in kaart hebben wat we allemaal nog niet weten en waar we dus verder aan gaan werken.

261

Dus het vestigt ook de aandacht op bepaalde leemten die er nog zijn in de bedrijfsgeschiedenis van de twintigste eeuw. Hoewel, je thematiseert natuurlijk ook, het is niet een synthese in de zin van een soort handboek, een overzichtswerk of een naslagwerk. Het is duidelijk problematiserend en het onderscheid tussen het gedrag van Nederlandse ondernemers in binnen- en buitenland vond ik erg opmerkelijk, als uitkomst van dat onderzoek.

Eigenlijk is het een paradoxaal beeld. Enerzijds proberen de ondernemers binnen Nederland zich zo goed mogelijk in te dekken door middel van kartels en andere onderlinge afspraken. In dat opzicht geven Nederlandse ondernemers duidelijk voorkeur aan risicomijdend gedrag. Tegelijkertijd zie je dat ze zich niet altijd risicomijdend gedragen, want ze gaan heel graag naar het buitenland ook wanneer ze dat beter niet zouden kunnen doen.

⁴³ Keetie E. Sluyterman, *Kerende kansen. Het Nederlandse bedrijfsleven in de twintigste eeuw* (Amsterdam 2003).

In hoeverre is de bedrijfsgeschiedenis meer dan alleen maar economisch? Sociale en culturele factoren spelen hier ook een rol? Ik denk ook aan een breed begrip als 'national business systems'; daarin gaat het toch niet alleen om de puur economische kant van de medaille?

De term *national business systems* heeft betrekking op de manier waarop het bedrijfsleven is georganiseerd. Dan moet je denken aan de samenwerking tussen de ondernemers onderling of tussen ondernemers, werknemers en overheid, of aan zaken zoals de werking van de kapitaalmarkt. Ieder land is op zijn eigen manier georganiseerd, maar sommige landen verschillen meer van elkaar dan andere. De hele discussie over *national business systems* is gestimuleerd door de val van het communisme, en het idee dat het kapitalisme nu bewezen had het beste systeem te zijn. Dat riep prompt de vraag op over welk kapitalisme we het nu hebben? Want ook binnen het kapitalistische systeem zijn er nog vele verschillen. Met name politiek-economen en sociologen hebben veel onderzoek gedaan om deze verschillen in kaart te brengen, en wij proberen daar een historische dimensie aan te geven.

Dus studie van 'national business systems' is een vorm van economische bedrijfsgeschiedenis, of is het meer dan alleen maar economisch?

262

In dit geval is het natuurlijk ook heel duidelijk sociaal, omdat je ook kijkt naar arbeidsverhoudingen. Juist die nauwe samenwerking die er in bepaalde periodes is geweest tussen vakbonden, werknemers en overheid is een van de kenmerken van een coöperatief *business system*.

Het geeft de breedte van het vakgebied aan. Bedrijfsgeschiedenis is niet alleen economisch geïntereerd, maar ook sociaal. Ik denk ook aan het cultuuraspect.

Bedrijfscultuur is ook een belangrijk onderdeel. Daarnaast is in het BINT-project ook een plaats ingeruimd voor het aspect techniek. Er is een deelproject innovatie, waarbij we samenwerken met de techniekhistorici in Eindhoven. Het BINT-project, waartoe Utrecht het initiatief heeft genomen, is vanaf het begin opgezet als een samenwerking tussen een aantal universiteiten en instellingen. We proberen de experts op de diverse gebieden samen te brengen. Met de geschiedenis van de techniek hebben we vanuit de bedrijfshistorici in Nederland eigenlijk al vanaf het begin een hele nauwe samenwerking gehad, zoals in het *Jaarboek voor de geschiedenis van bedrijf en techniek*, en dat is altijd heel inspirerend geweest.

Kan ik uit dit alles nu afleiden dat het goed gaat met de bedrijfsgeschiedenis in Nederland?

Ik denk het wel, maar er zijn natuurlijk nog altijd wensen.

Wat kan dan beter? Wat voor suggesties heb je voor de toekomst?

Wij hebben een kern van mensen die heel enthousiast is, maar het is heel belangrijk om ervoor te zorgen dat je ook weer opvolgers krijgt die mee gaan draaien in dit vak. Dus vandaar dat ik vanuit dat opzicht ook heel blij ben met die hoogleraarpositie, waardoor ik kan meewerken het onderwijs gestalte te geven, in de hoop dat daarmee ook een volgende generatie enthousiast wordt voor het vak.

Ga je nu ook de deuren langs om contracten binnen te halen?

Wij hebben in Utrecht een afdeling contractresearch en daarin zijn Joost Dankers en Bram Bouwens degenen die de werving doen. Maar als het op mijn terrein ligt, ga ik natuurlijk wel mee. Wanneer de opdrachtgever serieuze belangstelling heeft, dan dienen we een projectvoorstel met begroting in. Zo heb ik zelf in de afgelopen jaren ook de nodige onderzoeksvoorstellen geschreven. Dat zal ik zeker de komende jaren blijven doen. Bij grote ondernemingen, zoals Royal Dutch Shell, werken we met een team van onderzoekers. We willen dus als groep in Utrecht op die beide sporen verder gaan. Ten eerste op dat van de contractresearch, omdat het heel belangrijk is voor de toegang tot interessante archieven en omdat het de mogelijkheid biedt tot leerzame gesprekken met het management. Dat geeft heel veel nieuwe informatie. Ten tweede het spoor van de zelf geformuleerde projecten om de lacunes op te vullen die zouden vallen als we ons te veel op contractresearch concentreerden.

263

Hoe staat het met de belangstelling voor de bedrijfsgeschiedenis? Ik vraag het met opzet, omdat een aantal collega's het gevoel heeft dat de belangstelling voor de economische, dus ook de bedrijfsgeschiedenis en de bedrijfstakgeschiedenis wat aan het afnemen is.

Ik ben daar niet zo pessimistisch over. Als je ziet welke oude wortels het vak bedrijfsgeschiedenis heeft, vermoed ik dat het ook in de toekomst zal blijven bestaan. Mensen blijven natuurlijk geïntrigeerd door belangrijke instituties waaronder bedrijven. Waar komen ze vandaan, hoe hebben ze zich ontwikkeld, waar gaan ze naartoe? Ik denk ook niet dat de economische geschiedenis gaat verdwijnen. Ik kan mij niet voorstellen dat het vak niet altijd een bepaalde groep mensen blijft boeien en aantrekken, ook jongere generaties. Zij zullen ook weer een antwoord proberen te vinden op de grote vragen, hoe de economie wordt georganiseerd, waar de economische groei vandaan komt, waarom stagnatie optreedt, hoe de rijkdommen worden verdeeld.

Elders doen ze ook al bedrijfsgeschiedenis. Zijn dat concurrenten?

In een enkel geval, als we voor contractresearch naar dezelfde opdracht hengel, dan zouden we elkaar als concurrenten kunnen tegenkomen. Maar voor de vakbeoefening als geheel geldt wat mij betreft: hoe meer mensen het vak uitoefenen, hoe beter! Vandaar ook dat we met het BINT-project proberen zoveel mogelijk mensen enthousiast te maken om met ons mee te doen, zodat we samen sterk staan. Je hebt ook veel wetenschappers die vanuit een ander vakgebied op ons terrein werken. Zo zijn er sociologen, economen en bedrijfskundigen die geïnteresseerd zijn in de historische dimensie, in ontwikkelingen op de lange termijn. Dat zou je kunnen zien als concurrentie: ze pikken mijn veld in! Je kunt ook zeggen: fantastisch! Zij doen allerlei onderzoek waar wij nog niet aan toe gekomen zijn. Zelf zou ik het van die kant willen benaderen. Er zijn heel veel mensen die niet traditioneel historici zijn, bezig met ons vak en daar kunnen we veel van leren en ook het vak verder mee brengen.

Hoe meer zielen hoe meer vreugd? Beroepshalve zou je natuurlijk ook kanttekeningen kunnen maken bij het werk van een heleboel buitenstaanders.

264

Je kunt roepen, en dat is vaak de eerste reactie van historici: 'Dat deugt helemaal niet, qua historische onderbouwing'. Je kunt ook zeggen: 'Hé, interessant, kunnen we samenwerken? De methoden en de technieken die jullie hebben gebruikt, daar kan ik veel van leren, terwijl ik vanuit mijn expertise de historische component kan verdiepen'. Ik zie juist heel veel kansen om samen verder te komen.

Maar er zullen ook beunhazen zijn.

Ja, op elk terrein zijn natuurlijk mensen die beter zijn en minder goed. Je zou de beunhazen willen aanvallen, of wegsturen, of... Sommige journalisten schrijven mooie boeken, met name ook omdat ze vaak een goede pen hebben. Ik kijk soms met enige jaloezie naar de vlotte stijl en de leuke anekdotes. Anderzijds gebruiken ze vaak reeds bestaand materiaal. Ook worden vaak voor ons twijfelachtige anekdotes opnieuw tot leven gebracht, terwijl we net hadden bewezen, met een heel ingewikkeld wetenschappelijk artikel, dat het niet klopt. Daar heb ik wel eens de pest over in, dat mythes zo'n hardnekkig bestaan leiden.